

PANDEMİDE SANAT

Dr. Esin Şenol

Tıp Doktoru, Profesör, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları Anabilim Dalı

2019 yılı biter ve 2020 yılı başlarken, Çin'in Wuhan kentinde yeni bir koronavirüsün neden olduğu ağır zatürre salgını olduğunu haber aldık. Ve yaşamlarımız bir gecede distopyaya dönüştü. Pandeminin hâlâ bilinmezler ile dolu sekizinci ayında ve bu ürkütücü süreçte bildiğimiz önemli gerçek, virüsün bizimle uzunca süre kalmaya kararlı olduğu. Ve yönetenlere göre hayatın anahtar alanları ile varoluş serüvenine kaldığı yerden devam etmek isteyen bireyin yaşamındaki anahtar alanlar örtüşmüyor. Hayat düğüm oldukça bireyin umutsuzluğu, bilimin de doğru soruları tükeniyor. Kendine bir soluk arayan insanoğlu varoluş serüveninde hep olduğu üzere bilime doğru yönü gösteren sanatla tekrar buluşabilecek mi? Bu yazıda pandemi ile örtüşen kendi bireysel yolculuğumda, sanat ile buluşma ve buluşturma çabalarımı anlatarak, soğuk ve ağır geçecek kış mevsiminde sanat hayatımızda ne şekilde olacak sorusuna cevap vermeye çalıştım.

Bizi “sağkalım refleksi” ile “varoluş ısrarı” arasında sürükleyen bir afet düştü payımıza. Daha önceki bir yazımda, “maskeli balo kıyafetlerimizle ıssız bir adada kalmış gibiyiz” demiştim.¹⁷⁸

Biz enfeksiyon uzmanları, 20. Yüzyıl 21. Yüzyıla döndüğünde karşılaştığımız iki önemli salgın (2002 SARS ve 2009 H1N1) nedeniyle “bu yüzyıl viral olacak” cümlesini sıklıkla kullanır olmuştuk. Ama HIV Hepatit B ve C tedavilerinde katettiğimiz yol, güvenli bir yolculuk ile Ebola ve sıtma aşılarna erişmemiz bize hem güven veriyor, hem de doğrusu mikroorganizmalara sağladığımız üstünlüğün haklı kibirini taşıyorduk. Ancak, başlangıcından yaklaşık iki ay sonra, Çin'den kalkan uçaklar ile uçarak çoktan tüm dünyaya yayılan virüsün hayatımızda kalıcı olduğunu anladık.

Anlayamadığımız ise bilimi bir türlü masaya oturtmayan, bilime kulaklarını tıkayan yönetenlerin, politikacıların salgını inkar etmekteki ısrarları idi.

Ve toplumda yönetilemeyen salgının hızına, tedavi edici hekimlik yetişemiyordu. Kartların yeniden dağıtılmasını sağlayacak olan ise pandemi hızına yetişmesi için bilim tarihinde bir rekor kırmasını beklediğimiz koruyucu bir

“Sağkalım refleksi” ile “varoluş ısrarı” arasında sürükleyen bir afeteyiz.

¹⁷⁸ <https://t24.com.tr/yazarlar/esin-senol/hayat-ne-zaman-normalde-donecek.26157>

“aşı” idi ve bu rekor için bile belirleyebildiğimiz en kısa süre yaklaşık 12-18 ay.

Önümüzdeki bu sürede bu afetin bir felakete dönüşmemesi için ise aylar önce tüm dürüst ve bilen bilim insanlarının söylediği üzere, ya yöntemsel bir yaklaşım belirlenecek, ya da afetin felakete dönüştüğü katastrofik bir süreç yaşayacaktık.

Bazı ülkeler, yöntemsel yaklaşım ile okul, riskli hasta grupları ve COVID-19 dışı hastalar için sağlık bakımı, açık havada ya da uygun koşullarda kontrollü, küçük toplanmalar gibi hayatın anahtar alanlarını açmaya çalışıyorlar çoktan. Açtıkları alanlarda sorun çıktığında ise, yeniden toplumdaki salgına dönüp, salgını yönetmeye uğraşıyorlar. Henüz salgında başarıya ulaşmış bir ülke yoksa da, başetmekte iyi olan ülkeler var. Biz ve salgını kontrol edemeyen ülkelerde ise salgınla başetmek ve riski minimize ederek korunmak, hiç kolay olmasa da tümüyle bireylere düşüyor. Tabii, hayatın düğüm olduğu alanlarda bir başına kalmış diğer tüm bireylerden farklı ve bu hastaları izleyen - tedavi eden bir hekim ve akademisyen olarak ise koordinat verilmeksizin cepheye sürülmüş bir asker misali hem endişe, hem yorgunluk, hem kızgınlık düşüyor payıma. Hayat tüm renklerini kaybetmiş, yalnızca siyah ve beyaz arasına sıkışmış sıkıcı bir grilikten ibaret. Meğer sanatsız, sokaksız ve insansız yaşamak, varoluş ısrarından başka bir şey değilmiş.

Doğrusu kendimi soluksuz kalmış hissederken, teselli gibi bir teklifle karşılaşınca hiç duraksamadan analize başladım. Ankara’da olağan koşullarda, Haziran’da yapılması planlanan ama hem kendilerini güvende hissetmedikleri için hem salgının biraz olsun yatışmasını umut ettikleri için yapamadıkları 31. Ankara Uluslararası Film Festivali’nin yapılabilme olanağını değerlendirmem için festivalin bilimsel danışmanı olma sürecim de böylelikle başlamış oldu.

Tüm fiziksel koşulları gözden geçirip, bir cadde sineması olan Büyülü Fener’in müstakil ve doğal havalandırma ile havalandırıldığını anlayınca işim de kolaylaşmış oldu.

Sinema salonlarından ikisinde, fiziksel mesafe koşullarını sağlamak üzere, salon kapasitesinin yarısından azı kullanılarak, belirlenen koltuklar için ise tek kullanımlık koltuk örtüleri ve seyircilere güvenli maskeler sağlandı. Düşük teknolojili ama çok etkili olan bu önlemlerimize ek olarak seans aralarında salonlarda robotik UVC ve hidrojen peroksit ile dezenfeksiyon gibi yüksek teknolojiden de yararlandı.

Aslında bilim, salgının ateşinde kavrulmakta olan sanata gölge oldu demeliyim. Çünkü tüm insanlık serüveni boyunca sanat hep bilime nefes olmuştu.



31. ANKARA
ULUSLARARASI
FİLM FESTİVALİ

31ST ANKARA INTERNATIONAL FILM FESTIVAL
3 - 11 EYLÜL / SEPTEMBER 2020



Festival açılışında ödül almak üzere sahneye çıkan Tamer Levent'in şu sözlerine tümüyle katılıyorum; "Sanat organikdir. Bilimden önce insan beyni sanatı keşfetti ve böylece bilimi buldu"

Salgın ile ilişkili 2012'de bir kitap yazacak ve kitabında bugün olacakları tamamen bilecek kadar öngörülü bir bilim insanı olan David Quammen ile yapılan ilham verici bir röportaj okuyorum (**Drollette D, 2020**). Salgın başladığında kendini bir dağ evinde karantinaya alan ve sıfır risk ile yaşamını sürdüren Quammen şöyle diyor (**Quammen D, 2012**): "Wuhan'a seyahat kısıtlaması açılır açılmaz yeniden yarasaları incelemek üzere yola çıkacağım"

Ve sözlerini şöyle sürdürüyor

"Bu virüs artık bizimle, hiçbir yere gitmeyecek ve torunlarımızın torunları bile aşığı yaptırıyor olacak, bu yüzden virüsün hayatımıza getirdiği riske saygı göstermeli ve hayatımızı risk yönetimi ile sürdürmeliyiz".

Bu salgında bireye düşen en öncelikli görev, riskini iyi yöneterek hasta olmamak ve böylece yakın ve uzak çemberini korumak. Ancak hayatın öncelikli alanı olan sanata bilimin büyük bir borcu var. Var olma ısrarını sürdürmek zorunda olan bireyi riske etmeden sanatı hayatımızda tutmak.

Kaynakça

- Drollette D, 11 June 2020. How it feels to predict a pandemic: Interview with David Quammen, author of Spillover. Bulletin of the Atomic Scientists. <https://thebulletin.org/2020/06/how-it-feels-to-predict-a-pandemic-interview-with-david-quammen-author-of-spillover/>
- Quammen D. (2012) Spillover: Animal Infection and the Next Human Pandemic, W.W. Norton & Company, Inc.: New York.